

VENDIM
Nr.11, datë 5.4.2013

NË EMËR TË REPUBLIKËS SË SHQIPËRISË

Gjykata Kushtetuese e Republikës së Shqipërisë, e përbërë nga:

Bashkim Dedja	kryetar i Gjykatës Kushtetuese
Vladimir Kristo	anëtar i “ “
Vitore Tusha	anëtare e “ “
Sokol Berberi	anëtar i “ “
Admir Thanza	anëtar i “ “
Fatmir Hoxha	anëtar i “ “
Xhezair Zaganjori,	anëtar i “ “

me sekretare Blerina Basha, në datë 11.10.2012, mori në shqyrtim në seancë gjyqësore me dyer të hapura çështjen nr.31/9 Akti që i përket:

KËRKUES: Gjykata e Rrethit Gjyqësor Vlorë

SUBJEKTE TË INTERESUARA: Kuvendi i Shqipërisë, përfaqësuar nga Arjeta Çefa, me autorizim.

Këshilli i Ministrave, përfaqësuar nga Marsida Xhaferllari, me autorizim.

OBJEKTI: Shfuqizimi si i papajtueshëm me nenin 42/2 të Kushtetutës i nenit 75 të Kodit të Procedurës Civile.

BAZA LIGJORE: Neni 145/2 i Kushtetutës dhe neni 68 i ligjit nr.8577, datë 10.02.2000 “Për organizimin dhe funksionimin e Gjykatës Kushtetuese të Republikës së Shqipërisë”.

GJYKATA KUSHTETUESE,

pasi dëgjoi relatorin e çështjes, Xhezair Zaganjori, përfaqësuesit e subjekteve të interesuara, Kuvendi i Shqipërisë dhe Këshilli i Ministrave, të cilët kërkuan rrëzimin e kërkesës, si dhe pasi bisedoi çështjen në tërësi,

VËREN:

I

Rrethanat e çështjes

1. Paditësi V.F. ka paraqitur para Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Vlorë kërkesëpadinë me objekt: “*Detyrimin e të paditurit të dëmshpërblejë të gjitha dëmet e shkaktuara*”. Pala paditëse pretendon se pala e paditur, A.M. gjyqtar pranë asaj gjykate, në seancat gjyqësore të datave 26.3.2012 dhe 29.3.2012, ka përdorur shprehje dhe realizuar veprime, të cilat kanë shkaktuar te paditësi cenimin e nderit dhe dinjitetit të tij duke i sjellë atij shqetësime emocionale dhe humbje pasurore (dëm moral dhe ekzistencial, sipas paditësit).

2. Në seancën përgatitore të datës 26.4.2012, në momentin procedural të dhënies së shpjegimeve për natyrën e mosmarrëveshjes, paditësi kërkoi kalimin e çështjes civile objekt gjykimi për gjykim në një gjykatë tjetër më të afërt me arsyetimin se, për shkak se pala e paditur është kryetar i Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Vlorë, ekzistojnë shkaqe papajtueshmërie apo konflikti i interesit në lidhje me çështjen në gjykim.

3. Gjykata e Rrethit Gjyqësor Vlorë (më poshtë: gjykata referuese), pasi u njoh me kërkesat e paditësit, vendosi rrëzimin e kërkesës së paraqitur. Në seancën gjyqësore të datës 9.5.2012, pala paditëse kontestoi caktimin si përfaqësues me prokurë të një personi të afërm me të paditurin, i cili ka titullin e juristit, por jo të avokatit, me arsyetimin se, sipas nenit 96 të KPC-së, përfaqësues me prokurë mund të jenë vetëm bashkëshortët, fëmijët, vëllezërit, motrat dhe avokati, por jo çdo i afërm apo person që nuk është avokat. Gjykata e çmoi të pabazuar këtë pretendim. Më pas, paditësi, bazuar në nenet 72 dhe 74 të KPC-së, kërkoi përjashtimin e këtij trupi gjykues, me arsyetimin se ekzistojnë shkaqe serioze të

njëanshmërisë së trupit gjykues në gjykimin e çështjes.

4. Gjykata referuese, me vendimin e saj të datës 9.5.2012, vendosi: “*Pezullimin e gjykimit të çështjes civile. Dërgimin e çështjes para Gjykatës Kushtetuese për t’u shprehur për kushtetutshmërinë e nenit 75 të KPC-së lidhur me përjashtimin e gjyqtarit.*”

5. **Gjykata referuese** ka vlerësuar si jokushtetuese dispozitën e kundërshtuar duke parashtruar se neni 75 i KPC-së:

5.1 Nuk respekton parimin e gjykatës së pavarur dhe të paanshme duke qenë se vetë gjyqtari/trupi gjykues duhet të gjykojë mbi njëanshmërinë e tij, nëse një gjë e tillë kërkohet nga palët në proces.

5.2 Duke mos dhënë garanci të mjaftueshme për paanshmërinë e gjyqtarit gjatë gjykimit, nuk arrin të garantojë procesin e rregullt ligjor.

5.3 Nuk është në harmoni me dispozitën penale analoge me të, konkretisht me nenin 21/1 të KPP-së, i cili parashikon se shqyrtimi i kërkesës për përjashtimin e gjyqtarit bëhet nga një tjetër gjyqtar/trup gjykues i gjykatës ku shqyrtohet çështja.

6. **Përfaqësuesit e subjekteve të interesuara** parashtruan qëndrimet e tyre si më poshtë:

6.1 **Përfaqësuesi i Kuvendit të Shqipërisë** parashtrroi se:

6.1.1 Gjykata referuese nuk legjitimohet t’i drejtohet Gjykatës Kushtetuese, pasi mungon lidhja e drejtpërdrejtë e dispozitës që kundërshtohet si antikushtetuese me çështjen konkrete që ndodhet për gjykim para asaj gjykate. Kushtetutshmëria ose jo e nenit 75 të KPC-së nuk i jep përgjigje kërkesëpadisë së paditësit, pasi ajo është një normë procedurale dhe si e tillë jo e domosdoshme për të gjykuar mbi kushtetutshmërinë e saj gjatë procesit gjyqësor civil.

6.1.2 Ligji procedural civil ka parashikuar mjaft garanci me qëllim sigurimin e paanshmërisë së gjyqtarit (i tërë kreu V i KPC-së). Vetëm fakti që gjyqtari i çështjes duhet të marrë vendim për përjashtimin ose jo të tij nuk e bën nenin 75 të KPC-së antikushtetues.

6.1.3 Gjyqtari që gjykon çështjen ka detyrimin që të vendosë në mënyrë të paanshme jo vetëm kur palët bëjnë kërkesë për përjashtimin e tij nga gjykimi. Ai duhet të reflektojë pavarësinë e tij objektive dhe subjektive gjatë gjithë procesit gjyqësor. Në këtë kuptim, neni 75 nuk paraqet asnjë rrezik për cenimin e paanshmërisë së gjyqtarit.

6.2 **Përfaqësuesi i Këshillit të Ministrave** parashtrroi se:

6.2.1 Neni 75 i KPC-së kufizon parimin e paanshmërisë së gjykatës, garantuar nga neni 42/2 i Kushtetutës, por ky kufizim është bërë në përputhje me kriteret e nenit 17 të Kushtetutës. Konkretisht, kufizimi është miratuar me ligj me shumicë të cilësuar si dhe është vendosur për një interes publik me qëllim që çështjet gjyqësore të gjykohen brenda një afati të arsyeshëm, parim i cili duhet të shtrihet ndaj të gjitha palëve në proces. Gjithashtu, kufizimi është në përpjesëtim të drejtë me gjendjen që e ka diktuar atë. Vonesa në gjykimin e çështjeve ka çuar në marrjen e masave me qëllim kufizimin sa më shumë të mundësive që çojnë në zvarritjen e gjykimit. Ky kufizim nuk prek thelbin e së drejtës dhe nuk tejkalon kufijtë e KEDNJ-së.

6.2.2 Nuk qëndron krahasimi me dispozitën analoge penale, pasi gjykimi i çështjeve civile, sipas statistikave (paraqitur nga Këshilli i Ministrave), zgjat më shumë në kohë se gjykimi i çështjeve penale. Këtu bazohet edhe ndryshimi mes dispozitave procedurale.

6.2.3 Neni 75 i KPC-së nuk është e vetmja garanci që ka pala për t’u gjykuar nga një gjyqtar i paanshëm. Vetë gjyqtari ka detyrimin që për rrethana objektive apo subjektive që mund t’i njohë vetëm ai, të japë dorëheqjen nga gjykimi i çështjes edhe pa e kërkuar palët. Gjithashtu, palët kanë të drejtë të ankohen ndaj vendimit të mospranimit të kërkesës për përjashtim, duke u dhënë atyre një garanci tjetër të nevojshme për një gjykim të paanshëm.

II

Vlerësimi i Gjykatës

A. *Mbi pretendimin e Kuvendit për moslegjitimitimin e gjykatës referuese*

7. Gjykata vlerëson se është e nevojshme të ndalet fillimisht tek pretendimi i subjektit të interesuar, Kuvendi, lidhur me mungesën e legjitimitimit të gjykatës referuese.

8. Përfaqësuesi i subjektit të interesuar, Kuvendi parashtroi se pretendimi për papajtueshmërinë me Kushtetutën të nenit 75 të KPC-së nuk mund të jetë objekt i këtij shqyrtimi, pasi nuk plotësohen kushtet formale për të iniciuar një gjykim incidental duke qenë se mungon lidhja e drejtpërdrejtë midis kësaj dispozite dhe çështjes në shqyrtim para gjykatës referuese.

9. Lidhur me pretendimin e mësipërm, Gjykata vlerëson se kushtet për fillimin e gjykimit në rrugë incidentale janë parashikuar në nenin 145/2 të Kushtetutës dhe janë detajuar në nenin 68 të ligjit nr.8577, datë 10.02.2000 “Për organizimin dhe funksionimin e Gjykatës Kushtetuese”. Sipas këtyre dispozitave, një gjykim i tillë vihet në lëvizje kur gjykata, gjatë një procesi gjyqësor dhe në çdo kohë, kryesisht ose me kërkesë të palëve, çmon se ligji është antikushtetues dhe ky ligj ka lidhje të drejtpërdrejtë me zgjidhjen e çështjes konkrete.

10. Në rastin në shqyrtim, përpara gjykatës referuese është paraqitur një kërkesë për përjashtimin e gjyqtarit nga gjykimi i çështjes me pretendimin se ai nuk reflektonte paanshmëri, pasi pala e paditur është kryetar i asaj gjykate dhe për këtë fakt gjykimi do të ishte i ndikuar nga faktorë subjektivë.

11. Gjykata referuese, gjatë shqyrtimit të çështjes, ka vlerësuar se përmbajtja e nenit 75 të KPC-së është antikushtetuese, megjithëse ajo në vendimin e saj është ndalur dhe ka dhënë argumente vetëm sa i takon fjalisë së parë të këtij neni, i cili parashikon: “*Kërkesa për përjashtimin e gjyqtarëve shqyrtohet në seancë nga i njëjti trup gjykues që gjykon çështjen.*” Sipas, saj kjo dispozitë bie ndesh me nenin 42/2 të Kushtetutës, pasi nuk u garanton palëve një gjykim të paanshëm dhe si rrjedhojë një proces të rregullt ligjor. Për këtë arsye, Gjykata do të ndalet vetëm në analizën e kësaj fjalie të nenit 75.

12. Gjykata konstaton se, mbështetur në nenin 68 të ligjit nr.8577, datë 10.02.2000 “Për organizimin dhe funksionimin e Gjykatës Kushtetuese”, pretendimi i subjektit të interesuar është i pabazuar dhe nuk duhet pranuar. Nisur nga kritere të konsoliduara tashmë në praktikën e kësaj Gjykate, rezulton se gjykatat e të gjitha shkallëve, në përputhje me nenet 134/1, shkronja “d” dhe 145/2 të Kushtetutës, si dhe në respektim të parimit të drejtësisë efektive, kanë detyrimin të shohin në tërësi pozitën procedurale dhe materiale të palëve dhe gjendjen e tyre pas zgjidhjes së çështjes konkrete. Nëse gjykata ka bazë të arsyeshme të vlerësojë se zgjidhja e çështjes nga ana e saj mund të çojë në cenimin e të drejtave dhe lirive themelore të shtetasve, atëherë ajo është plotësisht e autorizuar që t’ia referojë çështjen për zgjidhje të problemit të kushtetutshmërisë Gjykatës Kushtetuese (*shih vendimin e Gjykatës Kushtetuese nr.1/2011*).

13. Neni 145/2 i Kushtetutës së Republikës së Shqipërisë i njeh të drejtën gjyqtarëve që, në çdo fazë të gjykimit, kur çmojnë se ligjet vijnë në kundërshtim me Kushtetutën, të mos i zbatojnë ato. Në këtë rast, ata pezullojnë gjykimin dhe ia dërgojnë çështjen Gjykatës Kushtetuese. Pra, Gjykata e ka konsideruar si esencial vlerësimin që i bën gjyqtari i zakonshëm normës ligjore në raport me dispozitat dhe parimet kushtetuese, me kusht që dispozita ligjore të gjejë zbatim në zgjidhjen e çështjes konkrete (*shih vendimet nr.5/2009; nr.2/2010; nr.30/2010; nr.31/2012 të Gjykatës Kushtetuese*).

14. Subjekti i interesuar e bazon pretendimin e tij për moslegjitimit të gjykatës referuese tek mungesa e lidhjes së drejtpërdrejtë të nenit 75 të KPC me zgjidhjen e çështjes, pasi, sipas tij, edhe sikur ajo dispozitë të jetë antikushtetuese kjo nuk e pengon gjyqtarin të zgjidhë çështjen, duke qenë se ajo është një dispozitë procedurale dhe objekt i padisë në çështjen konkrete është shpërblimi i dëmit. Pra, dhënia e vendimit përfundimtar nga gjykata referuese nuk varet domosdoshmërisht nga zbatimi ose jo i nenit 75 të KPC.

15. Gjykata vlerëson se arsyetimi i subjektit të interesuar është i pabazuar. Kjo Gjykatë është shprehur në mënyrë të vazhdueshme gjatë jurisprudencës së saj se gjykata referuese duhet të sqarojë me kujdes lidhjen e drejtpërdrejtë midis ligjit dhe zgjidhjes së çështjes konkrete. “... *Para marrjes së vendimit të pezullimit gjyqtari apo gjykata duhet të kenë parasysh që gjykimi që ata kanë nisur nuk mund të përfundojë pa i dhënë përgjigje çështjes së antikushtetutshmërisë së ligjit nga ana e Gjykatës Kushtetuese. Pra, gjyqtari duhet të krijojë mendimin se ligji që ai vlerëson si antikushtetues do të zbatohet për zgjidhjen e çështjes...Në mënyrë që të ekzistojë lidhja e drejtpërdrejtë duhet të ketë një raport të domosdoshëm mes vendimit të Gjykatës Kushtetuese (zgjidhjes së çështjes së antikushtetutshmërisë së ligjit nga kjo gjykatë) dhe zgjidhjes së çështjes kryesore nga gjyqtari apo gjykata, subjekt iniciues i gjykimit incidental, në kuptimin, që gjykimi nga gjykata e zakonshme nuk mund*

të përfundojë në mënyrë të pavarur nga gjykimi në Gjykatën Kushtetuese” (shih vendimin nr.13/2009 të Gjykatës Kushtetuese).

16. Gjykata vlerëson se gjykata referuese jo vetëm duhet të identifikojë ligjin material të zbatueshëm për çështjen por edhe dispozitat procedurale të nevojshme për këtë qëllim. Vetëm identifikimi dhe respektimi i plotë i të dyja këtyre normave mund të garantojë për palët një proces të rregullt ligjor. Për këtë arsye, pavarësisht se neni 75 i KPC-së nuk lidhet direkt me objektin e padisë “shpërblim dëmi”, ajo dispozitë gjen zbatim në mënyrë të pashmangshme, pasi njëra nga palët ka kërkuar në mënyrë të përsëritur përjashtimin e gjyqtarit nga gjykimi i çështjes. Gjykata referuese është e detyruar t’i drejtohet nenit 75 të KPC-së dhe jo vetëm kaq, ajo duhet të garantojë zbatimin e tij në përputhje me parimin kushtetues për një proces të rregullt ligjor, sipas nenit 42/2 të Kushtetutës. Prandaj, në këtë kuptim Gjykata rithekson se është detyrim i gjyqtarit të zakonshëm të respektojë parimet e gjykimit të drejtë dhe të paanshëm në zbatim edhe të normave procedurale.

17. Duke iu referuar çështjes konkrete, Gjykata çmon se gjykata referuese duhet t’i japë përgjigje palës lidhur me kërkimet e saj për përjashtimin e gjyqtarit nga gjykimi i çështjes duke iu drejtuar për këtë nenit 75 të KPC-së. Në këtë aspekt, një prej kushteve formale për t’iu drejtuar kësaj Gjykate, pra pasja e një lidhjeje direkte të çështjes me ligjin e zbatueshëm, është i plotësuar.

18. Edhe sa i takon kriterit tjetër të domosdoshëm për fillimin e një gjykimi incidental, pra ekzistencës së bindjes së gjyqtarit mbi antikushtetutshmërinë e dispozitës, Gjykata vlerëson se edhe ky rezulton i përmbushur nga gjykata referuese. Siç ka theksuar edhe kjo Gjykatë, nuk mjafton vetëm dyshimi, por kërkohet që gjyqtari të ketë krijuar bindje për antikushtetutshmërinë dhe të japë argumente të mjaftueshme lidhur me të. Nga vendimi i gjykatës referuese rezulton se gjyqtari ka arsyetuar bindshëm dhe ka sjellë argumente të mjaftueshme lidhur me antikushtetutshmërinë e nenit 75 të KPC-së. Ai ka arritur të argumentojë përse neni 75 i KPC-së bie ndesh me nenin 42/2 të Kushtetutës, konkretisht me parimin e gjykatës së pavarur dhe të paanshme duke vënë në dyshim garantimin e procesit të rregullt ligjor për palët në proces në të gjitha shkallët e gjykimit. Për këto arsye, Gjykata vlerëson se gjykata referuese i ka plotësuar kushtet për t’iu drejtuar asaj.

B. Mbi pajtueshmërinë e nenit 75 të KPC-së me nenin 42/2 të Kushtetutës

19. Gjykata, para se të analizojë përmbajtjen e nenit 75 të KPC-së, vlerëson se është e nevojshme të ndalet fillimisht tek koncepti i parimit të paanshmërisë së gjyqtarit gjatë gjykimit, garantuar nga neni 42/2 i Kushtetutës.

20. Gjykata, në praktikë të vazhdueshme, ka theksuar rëndësinë e gjykimit nga një gjykatë e paanshme, me qëllim respektimin e të drejtave të palëve gjatë gjithë procesit. Kështu, ajo ka theksuar se në kuptim të nenit 42/2 të Kushtetutës, ekzistojnë dy teste për të vlerësuar nëse një gjykatë është e paanshme: i pari, konsiston në përcaktimin e bindjes personale të gjyqtarit në një çështje konkrete. Ndërsa testi i dytë lidhet me vlerësimin nëse gjyqtari ka ofruar garanci të mjaftueshme për të përjashtuar çdo dyshim të ligjshëm në këtë drejtim. Përjashtimi i këtyre dyshimeve është garanci për besimin që duhet të frymëzojnë gjykatat në një shoqëri demokratike për publikun dhe mbi të gjitha, për palët në procesin gjyqësor (*shih vendimin nr.18/2007 të Gjykatës Kushtetuese*).

21. Sipas Gjykatës, parimi i paanshmërisë ka në vetvete elementin e vet subjektiv, i cili lidhet ngushtë me bindjen e brendshme që krijon gjyqtari për zgjidhjen e çështjes në gjykim, si dhe elementin objektiv me të cilin kuptohet dhënia e garancive të nevojshme për gjykim të paanshëm nga vetë gjykata, përmes mënjanimi prej saj të çdo dyshimi të përligjur në këtë drejtim. Ndër të tjera, gjykata duhet të jetë e kujdesshme dhe të marrë parasysh veçanërisht problemin e përbërjes së trupit gjykues, në mënyrë që të mënjanohej nga gjykimi i çështjes gjyqtarët që nuk kanë garancitë e kërkuara për paanshmëri në kuptimin objektiv. Në shtetin e së drejtës, kjo kërkesë merr rëndësi të veçantë në funksion të besimit në dhënien e drejtësisë që duhet të krijojnë në çdo rast në shoqërinë demokratike jo vetëm palët në gjykim, por çdo qytetar i thjeshtë (*shih vendimin nr.16/2003 të Gjykatës Kushtetuese*).

22. Në kuadrin e parimeve kushtetuese që qëndrojnë në themel të një procesi të rregullt gjyqësor, respektimi i parimit të paanshmërisë mundëson krijimin e besimit tek gjyqësori me qëllim që drejtësia jo

vetëm të bëhet, por dhe të shihet që po bëhet. Në demokraci, ligjshmëria e rolit të gjyqtarit varet jo vetëm nga qenia e tij, por dhe nga shfaqja e tij i paanshëm dhe i pavarur, duke qenë se roli i tij gjatë gjykimit duhet të jetë pasiv dhe *super partes* (shih vendimin nr.23/2008 të Gjykatës Kushtetuese).

23. Janë këto arsye, të cilat kanë çuar në ngritjen në nivel kushtetues të parimit të paanshmërisë së gjyqtarit, i cili rrjedh nga parimi i lashtë latin *nemo iudex in causa sua*. Ky parim është mbështetur pikërisht në ekzistencën e premisë që gjyqtari të mos vendoset në pozitë të tillë, ku vendimmarrja e tij të jetë e dyshimtë për shkak të pamundësisë për të reflektuar paanësinë dhe që çon në krijimin e dyshimit ose bindjes të palët se këto nuk po dëgjohen siç duhet nga gjykata. Rregullat e së drejtës natyrore, nga e kanë origjinën edhe parimet e sotme juridike, janë standardet minimum për marrjen e një vendimi të drejtë të mbështetur në ligj nga personat e veshur me pushtetin për të dhënë drejtësi. Është e rëndësishme që në çdo fazë të procesit palët të jenë të përfshira aktivisht në vendimmarrje duke iu dhënë atyre mundësinë për të paraqitur çështjen sipas këndvështrimeve të tyre pa patur frikën se do të paragjykohen nga gjyqtari.

24. Këto dy rregulla të së drejtës natyrore, *nemo iudex in causa sua dhe audi alteram partem*, për shkak të rëndësisë që ato kanë për garantimin e një procesi të drejtë, janë shndërruar në dy parime të rëndësishme të kodifikuara, që duhet të përshkojnë procesin gjyqësor. Ato janë mishëruar sot në *parimin e paanshmërisë dhe vendimmarrjes së drejtë* duke u plotësuar me dispozita të tjera procedurale ose materiale me qëllim dhënien e garancisë palëve se drejtësia jo vetëm po bëhet por edhe duhet parë që po bëhet. Arsyeja për këtë qëndron tek fakti se një nga kriteret matëse të legjitimitetit të gjyqësorit është shkalla e besimit që ka publiku tek proceset gjyqësore. Vlerësimi nga ana e vetë gjyqtarit të çështjes nëse ai është apo jo i paanshëm, nuk reflekton besim tek palët dhe si rrjedhim nuk garanton paanshmërinë e tij gjatë gjykimit. Si rrjedhim, palëve nuk u garantohet një dëgjim i drejtë mbi çështjen dhe për këtë arsye, procesi i rregullt ligjor është i cenuar në thelbin e tij.

25. Gjykata vlerëson se pas garantimit në nivel kushtetues të gjykimit të pavarur dhe të paanshëm, konkretisht në nenin 42/2 të Kushtetutës, duhet të miratohen dispozitat procedurale përkatëse në bazë dhe për zbatim të Kushtetutës me qëllim që palët në proces të kenë mundësi të ngrenë pretendime lidhur me paanshmërinë e gjyqtarit në vendimmarrje, qoftë edhe duke kërkuar përjashtimin e tij nga gjykimi.

26. Duke iu kthyer çështjes konkrete, nenit 75 të KPC-së parashikon: “*Kërkesa për përjashtimin e gjyqtarëve shqyrtohet në seancë nga i njëjti trup gjykues që gjykon çështjen. Ndaj vendimit për pranimin ose rrëzimin e kërkesës për përjashtim lejohet ankimi së bashku me vendimin përfundimtar.*” Gjykata referuese, sipas vendimit të saj, i referohet gjatë gjithë arsyetimit vetëm fjalisë së parë të këtij neni. Për këtë arsye, edhe Gjykata do të marrë në shqyrtim vetëm pretendimin që lidhet me këtë fjali, duke qenë se fjalia e dytë e këtij neni nuk është pjesë e vendimit dhe e kërimit të gjykatës referuese, gjithashtu nuk u bë as pjesë e debatit gjyqësor para kësaj Gjykate.

27. Gjykata çmon se problemi i fjalisë së parë të nenit 75 të KPC-së paraqitet tek vlerësimi nga vetë gjyqtari i çështjes mbi kërkesën për përjashtimin e tij. Gjykata vlerëson se një zgjidhje e tillë ngre dyshime mbi paanshmërinë e gjyqtarit/trupit gjykues që në momentin e bërjes së kërkesës për përjashtimin e tij, pasi është e vështirë që palët të presin që vetë gjyqtari të vlerësojë nëse është ose jo i ndikuar nga faktorë objektivë ose subjektivë në gjykimin e çështjes. Megjithë përpjekjet që mund të bëjë ai për të qenë objektiv, kjo gjë është e vështirë të reflektohet tek palët. Është pikërisht kjo mungesë e besimit tek palët që mund të çojë në krijimin e bindjes tek ta se nuk do të kenë një proces të rregullt ligjor, pasi gjyqtari nuk arrin ta përçojë këtë siguri.

28. Gjykata rithekson se kur shqyrtohet një çështje e caktuar ekziston një arsye legjitime për të dyshuar se një gjyqtar nuk është i paanshëm, këndvështrimi i atyre që paraqesin këtë pretendim ka rëndësi, por vendimtar mbetet përcaktimi nëse ky dyshim është objektivisht i justifikueshëm (shih vendimin nr.23/2008 të Gjykatës Kushtetuese). Pikërisht, vendimin lidhur me faktin nëse dyshimi është apo jo i justifikueshëm, nuk mund ta marrë i njëjti gjyqtar kundër të cilit ngrihen pretendimet për paanshmëri. Në këtë këndvështrim, Gjykata vlerëson se parashikimi i fjalisë së parë të nenit 75 të KPC-së nuk është në përputhje me parimin e gjykimit nga një gjykatë e paanshme, parashikuar nga neni 42/2 i Kushtetutës.

29. Në mbështetje të arsytimit të mësipërm, vijnë edhe legjislacionet e disa vendeve europiane. Kështu, neni 45 i KPC-së gjerman ka një rregullim të ndryshëm nga ai i nenit 75 të KPC-së sonë, ku thuhet se: *“Mbi kërkesën për përjashtimin e gjyqtarit vendos gjykata ku bën pjesë gjyqtari, pa pjesëmarrjen e tij. Nëse gjykata e ka të pamundur të marrë vendim, për shkak të mospjesëmarrjes së gjyqtarit për të cilin kërkohet përjashtimi, për kërkesën vendos një gjykatë e një instance më të lartë.”* Të njëjtin rregullim ka edhe neni 44 i KPC-së austriak, i cili parashikon se kërkesa për përjashtimin e gjyqtarit të çështjes i paraqitet prej këtij të fundit kryetarit të gjykatës, i cili vendos ose jo përjashtimin e tij dhe, sipas rastit, cakton një gjyqtar të ri. Po kështu, edhe neni 53 i KPC-së italian parashikon se: *“Për kërkesën për përjashtimin vendos kryetari i gjykatës, nëse kërkohet përjashtimi i gjyqtarit të paqes ose trupi gjykues në rast se kërkohet përjashtimi i njërit nga anëtarët e tribunalit ose gjykatës.”* Pra, siç shihet, edhe këto legjislacione kanë mbajtur qëndrimin se paanësia në gjykim garantohet më mirë, nëse vlerësimin e situatave/rrethanave që krijojnë dyshime te palët për paanësinë e gjyqtarit të çështjes e bën një gjyqtar/gjykatë tjetër me hierarki të njëjtë ose më të lartë.

30. Gjithashtu, Gjykata sjell në vëmendje të subjekteve të interesuara, për shkak të rolit që ato kanë në plotësimin, ndryshimin dhe përmirësimin e legjislacionit, edhe faktin e mungesës së harmonizimit midis dispozitave procedurale. Kështu, neni 21/1 i KPP-së parashikon: *“Kërkesa për përjashtimin e gjyqtarëve shqyrtohet në seancë nga një gjyqtar tjetër i së njëjtës gjykatë. Ndaj vendimit për pranimin ose rrëzimin e kërkesës për përjashtim lejohet ankimi së bashku me vendimin përfundimtar të çështjes.”*

31. Pra, dispozita procedurale penale e parashikon shmangien nga vendimmarrja të gjyqtarit, ndaj të cilit kërkohet përjashtimi, kurse ajo procedurale civile nuk e parashikon një gjë të tillë. Përveç faktit që këtu ka një mungesë harmonizimi midis dispozitave procedurale duke qenë se bëhet fjalë për rregullimin e një situate të ngjashme, Gjykata vlerëson se dispozita procedurale civile, ndryshe nga ajo penale, nuk ofron garancitë e nevojshme me qëllim respektimin e procesit të rregullt ligjor në drejtim të elementit të paanësisë së gjykatës gjatë shqyrtimit të çështjes.

32. Duke qenë se me shfuqizimin e fjalisë së parë të nenit 75 të KPC-së krijohet një boshllëk ligjor, Gjykata e sheh të nevojshëm plotësimin e legjislacionit procedural penal sipas standardeve kushtetuese duke qenë se bëhet fjalë për parime themelore të zhvillimit të procesit gjyqësor. Nisur nga rëndësia që merr legjislacioni procedural në lidhje me respektimin e parimit për një proces të rregullt ligjor, Gjykata i rekomandon ligjvënësit plotësimin e nenit 75 të KPC-së duke respektuar standardet kushtetuese të elaboruara në këtë vendim. Një gjë e tillë do t'i shërbejë respektimit të garancive procedurale në proceset gjyqësore.

33. Për sa më lart, Gjykata çmon se fjalia e parë e nenit 75 të KPC-së nuk është në pajtim me parimin e gjykatës së paanshme, si element i procesit të rregullt ligjor, garantuar nga neni 42/2 i Kushtetutës dhe neni 6/1 i KEDNJ.

PËR KËTO ARSYE,

Gjykata Kushtetuese e Republikës së Shqipërisë, në mbështetje të nenit 145/2 të Kushtetutës dhe të nenit 68 të ligjit nr. 8577, datë 10.02.2000 “Për organizimin dhe funksionimin e Gjykatës Kushtetuese të Republikës së Shqipërisë”, me shumicë votash,

VENDOSI:

- Pranimin e kërkesës.
- Shfuqizimin si të papajtueshëm me nenin 42/2 të Kushtetutës të fjalisë së parë të nenit 75 të KPC-së, me këtë përmbytje: “Kërkesa për përjashtimin e gjyqtarëve shqyrtohet në seancë nga i njëjti trup gjykues që gjykon çështjen.”

Ky vendim është përfundimtar, i formës së prerë dhe hyn në fuqi ditën e botimit në Fletoren Zyrtare.

Anëtarë pro: Bashkim Dedja (kryetar), Vitore Tusha, Admir Thanza, Sokol Berberi, Xhezair Zaganjori, Fatmir Hoxha

Anëtar kundër: Vladimir Kristo

MENDIM PAKICE

1. Për arsye se nuk ndaj të njëjtin qëndrim me shumicën, në lidhje me pranimin e kërkesës së paraqitur nga Gjykata e Rrethit Gjyqësor Vlorë, për shfuqizimin e fjalisë së parë të nenit 75 të KPC-së si të papajtueshëm me nenin 42/2 të Kushtetutës, e shoh me vend të shprehem me mendim pakice.

2. Shumica, në këtë çështje, ka arritur në përfundimin se formulimi i fjalisë së parë të nenit 75 të KPC-së, sipas të cilit kërkesa për përjashtimin e gjyqtarit/gjyqtarëve shqyrtohet në seancë nga i njëjti trup gjykues që gjykon çështjen, ngre dyshime mbi paanshmërinë e tij/tyre. Në arsyetimin e saj shumica ka çmuar se me gjithë përpjekjet që mund të bëjë gjyqtari për të qenë objektiv në shqyrtimin e kërkesës për përjashtimin, kjo gjë është e vështirë të reflektohet tek palët dhe mund të çojë në krijimin e bindjes se ata (qytetarët) nuk do të kenë një proces të rregullt ligjor, sepse gjyqtari nuk arrin ta përçojë këtë siguri.

3. Në ndryshim nga shumica, vlerësoj se formulimi i mësipërm, objekt shqyrtimi, nuk e cenon parimin e gjykimit nga një gjykatë e paanshme. Por, përpara se të rendis arsyet e këtij vlerësimi, e çmoj të arsyeshme të analizoj shkurtimisht, në këndvështrimin historik dhe krahasues, rregullimin juridik, në Kodin e Procedurës Civile, të kompetencës për shqyrtimin e kërkesës së palëve për përjashtimin e gjyqtarit.

4. Neni 75 i KPC-së, në formulimin e tij fillestar, parashikonte: *“Për kërkesën e përjashtimit të gjyqtarëve të gjykatës së rrethit vendos Gjykata e Apelit, për përjashtimin e gjyqtarëve të Apelit vendos një kolegji tjetër i Gjykatës së Apelit dhe për përjashtimin e gjyqtarëve të Gjykatës së Kasacionit vendos një kolegji i saj, i ndryshëm nga ai ku bëjnë pjesë gjyqtarët për të cilët kërkohet përjashtimi. Vendimi jepet pasi të jetë njoftuar gjyqtari përkatës dhe, kur është rasti, të jenë shqyrtuar provat e dhëna. Vendimi i dhënë është i paankimueshëm”*. Pra, vlerësimi mbi kërkesën nuk bëhej nga i njëjti gjyqtar apo trup gjykues, por, sipas rastit, nga një gjykatë apo një kolegji tjetër dhe kundër vendimit nuk mund të ushtrohej ankimi.

5. Me miratimin nga ligjvënësi të një pakete ndryshimesh të Kodit të Procedurës Civile, me ligjin nr.8812, datë 17.05.2001, u vendos të ndryshohej edhe formulimi i nenit 75, duke i dhënë përmbajtjen që ka sot. Ky rregullim i ri kishte si qëllim mbrojtjen e të drejtës së palëve për një gjykim brenda një afati të arsyeshëm, pra shmangien e zvarritjeve që sillte, sipas rregullimit të mëparshëm, shqyrtimi i kërkesave për përjashtim të gjyqtarëve në disa nivele të juridiksionit të zakonshëm gjyqësor, me procedura paralele dhe seanca të shumta, disa herë të shtyra edhe në mënyrë të panevojshme. Le t'i referohemi formulimit aktual të nenit 75 të KPC-së dhe nëse ka ndryshuar diçka në kuptimin substancial, që sipas mendimit të shumicës e bën atë antikushtetues. *“Kërkesa për përjashtimin e gjyqtarëve shqyrtohet në seancë nga i njëjti trup gjykues që gjykon çështjen. Ndaj vendimit për pranimin ose rrëzimin e kërkesës për përjashtim lejohet ankimi së bashku me vendimin përfundimtar”*, sanksionohet në këtë nen.

6. Për të arritur në një përfundim të drejtë lidhur me sa me sipër, kjo dispozitë duhet lexuar dhe analizuar së bashku me dispozitat e tjera të kreut V të KPC-së që bëjnë fjalë për përjashtimin e gjyqtarëve. Kështu, neni 72 i KPC-së ka parashikuar rastet kur gjyqtari është i detyruar të heqë dorë nga gjykimi i një çështjeje konkrete. Kjo kërkesë, sipas paragrafit të dytë të këtij neni, shqyrtohet nga kryetari i gjykatës përkatëse. Ndërsa, neni 74 i KPC-së sanksionon procedurën për përjashtimin e gjyqtarit me kërkesë të palëve, kërkesë e cila, sipas nenit 75 të KPC-së, objekt shqyrtimi, shqyrtohet në seancë nga i njëjti trup gjykues që gjykon çështjen.

7. Nga vetë formulimi i neneve të lartpërmendura nxirret përfundimi se në të dy rastet, heqja dorë e gjyqtarit kryesisht nga shqyrtimi i çështjes dhe përjashtimi i tij me kërkesë të palëve, i nënshtrohet në çdo rast vlerësimit të gjyqtarit por me ndryshimin se në rastin e parë, heqja dorë e tij, sipas parashikimeve

të nenit 72 i KPC-së, është e detyrueshme, ndërsa përjashtimi me kërkesë të palëve është fakultativ, pra në diskrecionin e gjyqtarit.

8. Ndryshe nga shumica, jam i mendimit se vlerësimi që i bën gjyqtari kërkesës për përjashtimin e tij nuk passjell domosdoshmërisht antikushtetutshmërinë e nenit 75 të KPC-së. Sikurse edhe shumica mendoj se me gjithë përpjekjet që mund të bëjë gjyqtari për të qenë objektiv, kjo gjë është e vështirë të reflektohet te palët. Por, në çështjen objekt shqyrtimi, vlerësoj se ajo që ka rëndësi dhe që duhet analizuar është nëse formulimi i nenit 75 të KPC-së, i lexuar dhe interpretuar në tërësinë e tij dhe brenda kontekstit të kreut V të KPC-së, cenon parimet e procesit të rregullt ligjor dhe, në këtë kuptim, vjen në kundërshtim ose jo me nenin 42/2 të Kushtetutës dhe nenin 6/1 të Konventës Evropiane të të Drejtave të Njeriut (KEDNJ).

9. Parimi i gjykimit nga një gjykatë e paanshme, i sanksionuar në nenin 42 të Kushtetutës, është një nga parimet që është elaboruar gjerësisht në jurisprudencën e Gjykatës Kushtetuese. Paanësia e gjykatës në një proces pranohet se është një garanci kushtetuese për çdo individ, por nga ana tjetër, pranohet gjithashtu, se gjykimi, konsiderohet i paanshëm derisa njëra nga palët në rrjedhën e procesit të paraqesë prova për të vërtetuar të kundërtën (*shih vendimin nr.7/2008 të Gjykatës Kushtetuese*). Nga pikëpamja e testit objektiv të paanshmërisë, kur shqyrtohet nëse në një çështje të caktuar ekziston një arsye e ligjshme për të dyshuar se një gjyqtar nuk është i paanshëm, këndvështrimi i atyre që paraqesin këtë pretendim ka rëndësi, por vendimtar mbetet përcaktimi nëse ky dyshim është objektivisht i justifikueshëm (*shih vendimin nr.10/2009 të Gjykatës Kushtetuese*).

10. Por Gjykata, në jurisprudencën e saj, ka vlerësuar gjithashtu se jo çdo shkelje e rregullave procedurale e bën procesin të parregullt në aspektin kushtetues dhe se ndikim të drejtpërdrejtë në një proces ligjor kanë ato shkelje thelbësore, vërtetimi i të cilave do të cenonte të drejtat dhe liritë themelore të individit. Duke shkuar më tej, Gjykata nuk ka pranuar pretendimet për cenimin e parimeve kushtetuese për një proces të rregullt ligjor në rastet kur gjykatat e shkallëve më të larta kanë plotësuar apo korrigjuar mangësitë e gjykatave të shkallëve më të ulëta në plotësimin e standardeve dhe elementeve të një procesi të rregullt ligjor (*shih vendimet nr.21/2008; nr.40/2011 të Gjykatës Kushtetuese*).

11. Ndërsa parimi i gjykimit brenda një afati të arsyeshëm, i sanksionuar nga neni 42 i Kushtetutës dhe neni 6 i KEDNJ-së, është elaboruar në jurisprudencën kushtetuese, si për sa i përket fazës së ekzekutimit të vendimeve gjyqësore (*shih vendimet nr.35/2010, nr.23/2010, nr.1/2009 të Gjykatës Kushtetuese*), ashtu edhe në lidhje me kohëzgjatjen e procedurave gjyqësore (*shih vendimin nr.12/2012 të Gjykatës Kushtetuese*), mbi bazën e kriterëve të përcaktuara në jurisprudencën e GJEDNJ-së, sipas së cilës arsyeshmëria e kohëzgjatjes së procesit gjyqësor duhet të vlerësohet nën dritën e rrethanave të veçanta të çështjes, duke pasur parasysh sidomos kompleksitetin e çështjes, sjelljen e kërkuarit, sjelljen e autoriteteve, si dhe rrezikun që passjell për kërkuarin kjo tejzgjatje e afateve të gjykimit (*shih vendimin nr.18/2005 dhe nr.1/2009 të Gjykatës Kushtetuese*). Jam i mendimit se ky parim përbën jo vetëm një të drejtë themelore të çdo pale në proces, por garanton që autoritetet publike, nëpërmjet gjykatave, t'i japin zgjidhje çështjeve në mënyrë efektive dhe pa vonesa.

12. Duke iu kthyer rastit objekt shqyrtimi, mendoj se ligjvënësi, duke konsideruar sa më sipër, është kujdesur gjithashtu edhe për një sërë garancish të tjera lidhur me respektimin e parimit të gjykimit nga një gjykatë e paanshme. Dispozitat e kreut të V të KPC-së dhe sidomos fjalia e dytë e nenit 75 të KPC-së, sipas të cilit “*ndaj vendimit për pranimin ose rrëzimin e kërkesës për përjashtim lejohet ankimi së bashku me vendimin përfundimtar*”, garantojnë plotësisht të gjitha kriteret që lidhen me respektimin e të drejtës për një proces të rregullt ligjor, si të drejtën e ankimit në kuptimin formal dhe substancial, ashtu dhe të drejtën për t'u gjykuar nga një gjykatë e pavarur dhe e paanshme, duke respektuar në këtë mënyrë si nenin 42/2 të Kushtetutës ashtu dhe nenin 6/1 të KEDNJ-së.

13. Në këtë këndvështrim, jam i mendimit se vlerësimi për antikushtetutshmërinë e fjalisë së parë të nenit 75 të KPC-së, pra për cenimin apo jo të procesit të rregullt ligjor (parimit të paanshmërisë së gjyqtarit), duhet bërë në mënyrë të gjithanshme, duke e parë procesin gjyqësor si një të tërë dhe të pandarë në të gjitha fazat dhe nivelet e juridiksionit gjyqësor. Vlerësoj se përderisa legjislatori ka parashikuar të drejtën e ankimit, së bashku me vendimin përfundimtar mbi themelin edhe ndaj vendimit eventual të njëanshëm të gjyqtarit (ndryshe nga rregullimi fillestar i dispozitës), parimi i gjykimit nga një

gjykatë e paanshme është i garantuar, sepse çdo cenim i tij mund të korrigjohet në shkallët e tjera të gjykimit, duke mos përjashtuar as gjykimin në Gjykatën Kushtetuese.

14. Si përfundim, jam i mendimit se pretendimet e gjykatës referuese janë të pabazuara dhe, për rrjedhojë, duhej vendosur rrëzimi i kërkesës.

Anëtar: Vladimir Kristo.